STAVEBNÍ PROGRAM

Rozšíření hřbitova Kluk v Poděbradech

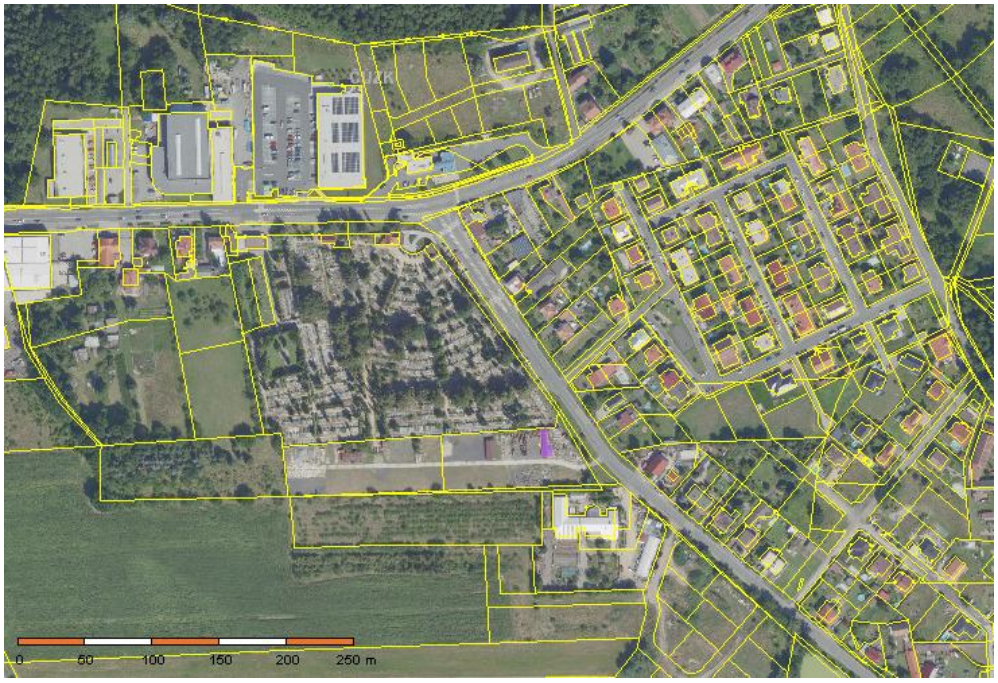
- nová smuteční obřadní síň a pietní prostor

PREAMBULE

Město Poděbrady chce navázat na mimořádnou funerální kulturu stávajícího hřbitova Kluk z počátku 20. století a nabídnout svým občanům nový moderní prostor pro kultivované poslední rozloučení, které bude odpovídat 21. století.

Kremace se v posledním století stala naprosto dominantním způsobem pohřbu. Převládá ukládání zpopelněných ostatků do kolumbárií a urnových hrobů (sklípků), které je společností vnímáno jako obvyklý standard, případně rozptyl na k tomu příslušném místě. V poslední době však lze sledovat pozvolný návrat zájmu o poslední věci člověka a postupně narůstá zájem o alternativní a důstojný způsob ukládání popela jako jsou vsypy ke kořenům stromů apod. Téma funerální kultury a designu, osobitost pohřebních míst, jejich estetická hodnota, propracovanost a design získávají opět na důležitosti a významu.

Funerální kultura v nejobecnější rovině je odrazem našeho rozloučení s blízkými, projevem vztahu k předkům a respektem k našim kořenům. Funerální design nebo obecněji funerální umění je vizuálním projevem této kultury. Na hřbitovech je to především podoba samotného veřejného prostoru a krajinářského uspořádání, design budov pro poslední rozloučení, detail náhrobků, sochařská výzdoba, styl písma, vhodný mobiliář, osvětlení a podobně.

A. DEFINICE ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

Na stávající hřbitov Kluk o rozloze 2,7 ha navazují pozemky ve vlastnictví města Poděbrady (LV 305), které je nyní využívá jako zázemí pro technické služby. **Předmětem řešení je plocha cca 9 500 m^2.** K dispozici jsou pozemky o ploše cca 11 524 m^2, přičemž zadavatel požaduje vyčlenit z nich trvale zhruba 2000 m^2 pro technické služby města – tato plocha tedy není předmětem řešení, soutěžící jen navrhne její vymezení a dopravní obslužnost, tato plocha bude i nadále sloužit jako zázemí obsluhy a údržby hřbitova. Do řešeného území byly zařazeny tyto pozemky v majetku zadavatele zapsané na LV 305:

- p.č. 160 122 m^2 – budova bez zvláštní hodnoty, lze odstranit
- p.č. 106/1 4606 m^2 – objekty a stromy lze odstranit
- p.č. 106/2 4394 m^2 – objekty a stromy lze odstranit
- p.č. 378 1986 m^2 – veřejný prostor mezi Kolínskou ulicí a hřbitovem
- p.č. 93/11 416 m^2

Limity:

1. Pro dopravní napojení je třeba vycházet ze stávající podoby ulice Kolínské. Ulice Kolínská je ve vlastnictví ŘSD, je po rekonstrukci a není předmětem řešení, ideově jsou řešitelné malé plochy mezi ulicí Kolínskou a pozemky na LV 305.
2. Stávající obslužná komunikace v řešeném území je provizorní panelová stavba a počítá se s jejím odstraněním a nahrazením novou obslužnou komunikací umístěnou ideálně na jižním okraji řešeného území, která bude sloužit jak pro návštěvníky hřbitova, pohřební službu a pro technické služby, tak i výhledově jako přístup k sousednímu pozemku v soukromém vlastnictví 93/5. (Poznámka: tento pozemek 93/5 není předmětem řešení.) Je třeba rovněž respektovat možnost dopravní obsluhy stávajícího hřbitova z nové obslužné komunikace přes stávající jižní (zadní) bránu.

3. Na p.č. 378 je třeba zachovat umístění polozapuštěných kontejnerů na tříděný odpad, je třeba zachovat autobusovou zastávku, nově vysazené stromy je možné přemístit.
4. Digitální mapa je dostupná veřejně na webu, v dotčeném území i s vrstvou výškopisných bodů: https://map.dtm-praha-sck.cz/. V podkladech je digitální zaměření významných bodů v řešeném území.
5. V území se nenachází hodnotné dřeviny.
6. Je třeba počítat s vyšší hladinou spodní vody, která je typická pro celou tuto oblast.

B. POŽADAVKY MĚSTA

Cílem města není postavit neosobní a pochmurnou smuteční síň, ale naopak vytvořit místo vzpomínek, naděje a víry v koloběh života a nekonečnost lidského bytí. Ojedinělé umístění v okrajové části města vedle stávajícího hřbitova nabízí možnost vytvořit vhodné prostory i pro netradiční způsoby rozloučení či pohřbívání.

Předmětem řešení je:

1) Připravit podklady pro změnu územního plánu s cílem rozšířit hřbitov a postavit novou obřadní síň – výsledek soutěže bude využit jako podklad pro změnu územního plánu
2) Rozšířit stávající hřbitov o řešené území a vytvořit nové místo vzpomínek
3) Vybudovat novou obřadní síň, která bude vyhovovat současným ale i budoucím funerálním trendům důstojného posledního rozloučení
4) Navrhnout nový vstup na hřbitov a k nové obřadní síni
5) Propojit nové plochy s historickým areálem hřbitova
6) Kultivovat veřejný prostor podél Kolínské ulice
7) Navrhnout dostatečný prostor pro technické služby města (cca 2.000 m^2)
8) Navrhnout nové dopravní napojení pro návštěvníky hřbitova, pohřební službu, technické služby a případně sousední soukromý pozemek (93/5)
9) Vytvořit odpovídající parkovací plochu pro smuteční hosty v řešeném území v dostatečné blízkosti obřadní síně. Pro parkování je možné využít i stávající záliv pro autobus.
10) Ověřit reálnost předpokládaných stavebních nákladů ve výši 80 mil. Kč (bez DPH):

- Veřejné prostranství – parkování, chodníky a parkové úpravy do 30 mil. Kč (řešená plocha cca 9500 m^2, průměrná jednotková cena dle současných cenových ukazatelů pro rok 2025 pro pozemní komunikace a zahradní úpravy 3000 Kč/m^2)
- Nová obřadní síň do cca 50 mil. Kč (zastavěná plocha cca 900 m2, průměrná výška 4,5 m, obestavěný prostor max 4 000 m^3, jednotková cena dle současných cenových ukazatelů na rok 2025 pro budovy občanské výstavby 11600 Kč/m^3)
- Cenové ukazatele se budou průběžně aktualizovat dle vývoje ve stavebnictví, např. dle https://www.cenovasoustava.cz/
- *// Vysvětlující poznámka zadavatel vychází z porovnání se sice o něco větší, ale inspirativní smuteční síní v Turnově, která má kapacitu 80 sedících, cca 50 míst ke stání, zastavěnou plochu 1200 m^2 a obestavěný prostor 5400 m^3//*
-

Konkrétní požadavky města:

I. Změna územního plánu

Vybraný soutěžní návrh bude podkladem pro změnu územního plánu tak, aby bylo možné vybraný soutěžní návrh postupně realizovat.

II. Nová obřadní síň

Typologie smuteční síně by měla zůstat zachována. Nepředpokládá se multifunkčnost, která by řešení velmi komplikovala a zároveň prodražovala. Od novostavby, která by měla být pokorná a přízemní, se zároveň očekává nadčasovost a možnost uspořádat různé typy pohřebních obřadů, případně jiné pietní akce včetně např. komorní živé hudby. Samozřejmostí by měl být dostatečný počet parkovacích míst a příjemný veřejný prostor, který by měl již při příchodu navozovat spirituální atmosféru. Místo posledního rozloučení má být povznášející a uklidňující, má být osobní a dostupné. Nová budova musí umožnit proměnu formy smutečního obřadu. Obřadní síň má vytvořit prostor pro obřad vzpomínání na zesnulého i oslavu jeho života, má pomáhat pozůstalým při posledním rozloučení a případně umožnit splnit to, co si přál zesnulý. Obřad mívá pevnou strukturu, scénář, pravidla, ale může mít i velmi odlišnou podobu. Inspirací může být smuteční síň v Turnově s plně prosklenou stěnou za rakví s výhledem do zahrady i části stropu, který se otevírá na konci obřadu a do zšeřelého prostoru pouští paprsky denního světla.

- *Ideální jsou dva přístupy k budově obřadní síně – jeden přes starý hřbitov (řada lidí při příležitosti obřadu navštíví hroby) a druhý novým vstupem od silnice Kolínská.*
- *Součástí řešení bude navržení provozního a dispozičního uspořádání obřadní síně: příchodu a odchodu smutečních hostů, prostoru pro shromáždění a čekání pozůstalých, dvou vstupů do obřadní síně pro blízké a ostatní hosty, místa pro rozloučení se se zesnulým, umístění a pohybu rakve, práce s denním i umělým osvětlením, ukládání květin, dostatečné místo a zázemí pro řečníka, obsluhu a prostor pro 4 chladící boxy*
- *Předpokládaná frekvence min. 2 až 3 pohřby denně – předpokládá se, že nová síň vyvolá zvýšený zájem potenciálních klientů i ze širšího okolí Poděbrad*
- *Požadovaná kapacita cca 60 sedících (upřednostňují se fixní místa k sezení) a cca 40 stojících hostů*
- *Možnost organizace menšího obřadu stejně jako akce s větším množstvím smutečních hostů (např. možnost zvětšení prostoru odsunutím přepážky)*
- *Očekává se propojení interiéru obřadní síně s krytým exteriérem pro případ účasti vyššího počtu hostů či při obřadech v letních měsících (případně uvážit prostor pro uložení mobilního nábytku)*
- *Audiovizuální vybavení a akustické řešení musí umožnit využívat nejen reprodukovanou, ale i živou hudbu, promítání vzpomínkových fotografií či videí s využitím integrované obrazovky. (Promítání na stěnu/plátno může působit problémy, je třeba dostatečně silný projektor).*
- *Předpokládá se občasné alternativní využití obřadní síně: koncerty komorní vážné hudby, připomenutí významných výročí jako je konec války, vyvraždění občanů v Osvětimi, vzpomínka na významné rodáky*
- *WC u síně by mělo být trvalé / denně přístupné jako veřejné toalety ke hřbitovu*
- *Obřadní síň bude pronajata provozovateli Pohřebních služeb. Stálá kancelář pohřební služby a komerční plochy jako např. květinářství nejsou potřeba, neboť fungují jinde*

III. Prostor pro ukládání zpopelněných lidských ostatků

Pouze necelá 3 % zesnulých jsou pohřbena v rakvi do země (do hrobu či krypty), majoritní část veřejnosti preferuje zpopelnění. Proto je největší zájem o ukládání uren do kolumbárií, hrobů či hrobek. Současný hřbitov má kapacitu cca 500 volných míst a rozptylovou loučku. Majitel současné obřadní síně uvažuje o její proměně na klasické kolumbárium, resp. kolumbární objekt. V poslední době však roste zájem o alternativní ukládání popela, které zatím stávající hřbitov nenabízí. Prostor v blízkosti síně by proto bylo vhodné využít mimo jiné pro umístění kolumbárních schránek a pro alternativní uložení zpopelněných ostatků, umožnit přírodní pohřbívání a nové rituály. Od soutěžících se očekává návrh možností jako je např. urnový háj, les vzpomínek, vsyp ke kořenům stromů nebo jiných rostlin, které na rozdíl od rozptylové loučky umožní identifikovat místo posledního odpočinku. Je třeba řešit odpovídající údržbu pietního místa a možnost důstojné vzpomínky (květinové dary, svíce…). Inspirací může být Les vzpomínek v Praze-Ďáblicích či Údolí vzpomínek v Brně-Líšni. V zahraničí, např. v Nizozemsku, je pozůstalým v rámci vybraných hřbitovů umožněno rozptýlit popel i do vody, případně jiných povrchů.

IV. Prostor pro vzpomínání

V řešeném území se očekává nalezení a navržení místa pro kontemplaci a rozjímání, což jsou vlastně univerzální pravidelně se opakující obřady spojené s návštěvou duchovního místa (nejen při výročí úmrtí, narozenin, ukládání zesnulého). Pro tento účel je třeba navrhnout vhodnou parkovou úpravu, mobiliář a případně osvětlení.

V. Prostor pro technické služby a pro provozní zázemí hřbitova

Celé řešené území je v současnosti využíváno technickými službami města jako extenzivní sklad materiálu (písek, dlažba, štěrk, dřevo, autovraky …) a pro provozní zázemí hřbitova (kontejnery apod.). Úplné vymístění zázemí technických služeb (odkladného dvora) mimo současný pozemek není v tuto chvíli reálné, je možné o něm uvažovat jen výhledově až v delším časovém horizontu. Je třeba počítat trvale s cca 2000 m^2 pro potřeby technických služeb, které je nutné umístit v řešeném území – výhledově (po případném vymístění zázemí technických služeb do jiné lokality) bude tato plocha sloužit pro provozní zázemí hřbitova. Cílem je ale vyřešit kvalitně celé území jižně od hřbitova – životnost (fyzická i morální) novostavby objektu obřadní síně je počítána ve vyšších desítkách let.

Kvůli obslužnosti prostoru pro technické služby je třeba zajistit cestu řešeným územím (např. přeložit panelovou cestu na jižní hranu řešeného území a zajistit dopravní návaznost tohoto prostoru, jak z ulice Kolínská, tak přes stávající zadní bránu.) Při případném situování síně na hlavní osu hřbitova zakončenou bránou, je nutné zohlednit, že předprostor (piazetta) síně musí umožnit i pohyb vozidel údržby.

VI. Dopravní napojení a parkování

V současnosti smuteční hosté a návštěvníci hřbitova parkují především před obchodním centrem v ulici Bílkova. Cílem je navrhnout dostatečnou kapacitu pohodlného parkování s vazbou na ul. Kolínskou tak, aby bylo vhodně a bezbariérově napojeno na stávající i novou část hřbitova. Parkování by mělo odpovídat kapacitě síně a mělo by být umístěné v řešeném území jižně od hřbitovní zdi. Podél ulice Kolínské se nepředpokládá parkování automobilů, ale měl by být možný pěší pohyb po chodníku (od hlavního vstupu na hřbitov směrem k nové

smuteční síni). Pro stání autobusu lze využít stávající záliv při ulici Kolínské. Nový vstup musí být navržen v řešeném území u parkoviště.

VII. Propojení staré a nové části hřbitova

Návrh by měl řešit propojení staré a nové části hřbitova.

a) Vnější pěší propojení by mělo být navrženo podél Kolínské před hřbitovní zdí mezi stávajícím hlavním a novým vstupem v řešeném území.
b) Jako klíčové by mělo být navrženo vnitřní propojení v ose mezi hlavní a zadní branou a novým vstupem. Toto propojení, navazující na stávající alej mezi přední a zadní branou, by potvrdilo význam osy procházející celým hřbitovem, přičemž tato cesta je v přírodním kontextu zásadní. **Mělo by sloužit jak pro pěší, tak i pro vozy technických nebo pohřebních služeb.**
c) Případně je možné uvažovat o třetím propojení pouze pro pěší v návaznosti na vedlejší komunikační osu ve staré části hřbitova. Zde by se však musela odstranit část jižní zdi kolem hrobky a kultivovat její okolí. Zeď mezi řešeným územím a stávajícím hřbitovem sice není památkově chráněná, ale toto řešení nebylo dosud s OPP konzultováno. Původně vedle této kaple stály dva vzrostlé stromy – obnovení tohoto konceptu je aktuálně OPP preferováno.

VIII. Realizace návrhu po etapách – informace o předpokládaném postupu realizace po vyhodnocení soutěže

1. **Etapa:** Realizace části návrhu, která je v souladu s platným územním plánem.
- 1.1 Bude realizováno řešení veřejného prostoru, mezi stávající hřbitovní zdí a ulicí Kolínskou
- 1.2 Bude provedena demolice stávajících staveb, vyčištění pozemku
- 1.3. Bude realizováno dopravní řešení: obslužná komunikace (přístup pro technické služby, soukromé vlastníky, návštěvníky hřbitova, pohřební službu), doprava v klidu (parkování pro návštěvníky hřbitova), pohyb chodců (přístup do stávajícího hřbitova).
- 1.3 Pro technické služby bude vymezen prostor pro skladování materiálu a zázemí hřbitova v rozsahu cca 2000 m^2. Do zahájení třetí etapy je třeba počítat s tím, že tento prostor vymezený pro potřeby technických služeb může být navýšen na cca 3000 $m^{2.}$
- 1.5 Bude se realizovat založení krajinářských úprav.
2. **Etapa:** Změna územního plánu
3. **Etapa:** Realizace finálních úprav pietního prostoru a výstavba nové obřadní síně (předpoklad nejdříve za cca 5 let od zahájení soutěže o návrh).

C. POPIS STÁVAJÍCÍHO STAVU

1. Umístění Hřbitova v Kluku - Poděbrady

Hřbitov v Poděbradech se nachází v městské části Kluk jihozápadně od centra města, na rohu ulic Bílkova a Kolínská. Jeho rozloha je 2,7 hektaru a spravuje jej město Poděbrady.

2. Historie a památková ochrana Hřbitova v Kluku – Poděbrady

Hřbitov je zapsán jako nemovitá kulturní památka / rejst. č. ÚSKP 16983/2-1932, stav ochrany: památkově chráněno /Katalogové číslo: 1000127585 / Areál založený v roce 1903 podle projektu J. Fanty a F. Thomayera. Na návrzích náhrobků se podíleli V. Kerhart, A. Engel a F. Bílek.

Poděbradský městský hřbitov, považovaný za jeden z nejhezčích a umělecky nejhodnotnějších hřbitovů u nás. Nejvíce pozornosti si zaslouží severovýchodní zeď, členěná slepými arkádami a doplněná reliéfními medailony z keramické dílny sochaře Františka Bílka. Na hřbitově se nachází řada umělecky cenných náhrobků od významných architektů - Josefa Fanty, Antonína Engela či Vojtěcha Kerharta.

Z historie: V obci Kluk u Poděbrad se již od roku 1896 nacházel evangelický a židovský hřbitov. Katolický hřbitov býval blíže centru města, po jeho přemístění do Kluku počátkem 20. století byly na tomto místě založeny Jiráskovy sady. Hřbitov v Kluku byl postaven v letech 1902–1903 podle návrhu architekta Josefa Fanty, doplnily sgrafita a reliéfní medailony od sochaře Františka Bílka, umístěné na severní zdi členěné slepými arkádami. Součástí hřbitova se stala i kaple s bývalou márnicí a pitevnou, hřbitovní kříž s Kristem, domek hrobníka a železná vrata s brankami. Hřbitovní kaple sloužila ve druhé dekádě 21. století bohoslužbám pravoslavné církve (společenství v Poděbradech-Kluku bylo filiálkou Pravoslavné církevní obce v Kolíně, později bylo přeneseno do Kutné Hory). Židovský hřbitov byl během druhé světové války zničen, všechny náhrobky až na jeden byly odvezeny a znovu se na něm začalo pohřbívat až po r. 1945. Poslední pohřeb se zde konal r. 1975. Je zde dochováno asi 90 náhrobních kamenů nebo kovových pamětních tabulek (většinou se jedná o hroby obyvatel domova Luxor). Na hřbitově je pohřben historik a zakladatel poděbradského muzea Jan Hellich, památkář a historik umění Vojtěch Birnbaum, malíř a etnograf Ludvík Kuba nebo spisovatel a překladatel Jan Zábrana. Spisovatel Bohumil Říha byl pohřben v evangelické části hřbitova. Na hřbitově se nacházejí i vojenské hroby: https://www.vets.cz/vpm/mista/obec/282-podebrady/B%C3%ADlkova/

3. Popis stávající obřadní síně v Poděbradech

Současná smuteční síň je v soukromém vlastnictví provozovatele Pohřební služba Jeřábek spol. s r.o. a nevyhovuje současným potřebám města, není dostatečně důstojná, je malá, špatně odvětrávaná. Obřadní síň (secesní) byla postavena r. 1900 - 1903 podle projektu Josefa Fanty, po druhé světové válce byla stavebně upravena, dnes slouží celému komunálnímu hřbitovu. Obřady probíhají následujícím způsobem: cca 10 - 15 minut před obřadem: uvedení a kondolence pozůstalým, výstav zemřelého/é. Samotný obřad trvá cca 20 - 30 min. Počet míst k sezení v obřadní síni je 48. Zastavěná plocha je cca 200 m^2.

Fotografie jsou k dispozici zde: https://www.pohrebnisluzbapodebrady.cz/obradnisine.html

4. **Popis současné správy hřbitova**

Úklid hřbitova zajišťují Technické služby města Poděbrad (TSMP), drobný úklid a sekání provádí správce hřbitova, který má nářadí a sekačku ve správním domku poblíž hlavního vchodu, na větší zásahy si TSMP příslušné technické vybavení přivážejí. Kontejnery s odpadem za zadní bránou slouží – dle sdělení správce - zejména pro občany při úklidu hrobových míst.

Na hřbitově Kluk je celkem 3 330 hrobových míst. Hrobovými místy se rozumí hrobka, jednohrob, dvojhrob, trojhrob, čtyřhrob, urnový hrob nebo urnová šachtička. Nejvyšší počet je zde jednohrobů – 1343. Volných hrobových míst je asi 500. U jižní zdi sousedící s řešeným územím jsou v současné době volné hroby (resp. hrobová místa) č. 135-136 a 141-142 (dle přiloženého plánu hřbitova), v obou hrobech jsou však evidování minimálně 3 zemřelí.

- **Počet uložení bez obřadu:** v roce 2023 bylo vydáno 117 povolení k uložení, v roce 2022 – 123 a v roce 2021 – 146. V rámci jednoho povolení může být uloženo i více zemřelých a nemusí se vždy jednat o aktuálně zemřelé.
- **Rozptylová loučka:** Oznámené rozptyly na rozptylové loučce v roce 2023-17, 2022-26, 2021-21.
- **Vsypové místo - loučka** na hřbitově není.
- **Počet obyvatel města Poděbrady** - 14 902 (k 1.1.2023). Počet narozených činil 148 v roce 2022 a 141 v roce 2023. Počet zemřelých činil 174 v roce 2022 a 170 v roce 2023. Pro pohřbívání a smuteční obřady však funguje princip spádovosti. Jeho záběr a objem (v souvislosti s provozem nové obřadní síně) lze však obtížně predikovat.

5. **Současné využití řešeného území**

Současná zásobní zahrada slouží zejména jako sklad materiálu pro správu majetku města, protože ne všechny veřejné zakázky spadají pod TSMP. Nyní je zde deponováno 24 palet dlažby na opravu chodníků, dále zásoba drtě a žulových kostek. Vraky aut jsou deponovány po dobu předepsané zákonné lhůty (vedení města nechce vraky v ulicích nemá jiný prostor pro jejich deponii). Správa majetku města Poděbrady tak má na tomto prostoru objektivně uznatelný zájem. TSMP uvažuje o vybudování skleníků na předpěstování sazenic (historicky zde již skleníky byly instalovány) – správa městské zeleně je zahrnuta do jejich kompetencí. V současnosti se zde nenacházejí žádné hodnotné dřeviny, dendrologický průzkum tak nebyl proveden.

6. **Popelnice na tříděný odpad**

Vedle hřbitova v Kolínské ulici jsou umístěny popelnice na tříděný odpad, které slouží zejména pro občany místní části Kluk. Stávající sběrné nádoby budou nahrazeny polopodzemními kontejnery (v příloze je situace z PD a foto stejných kontejnerů z jiné lokality).

7. **Manuály tvorby veřejných prostranství, dokument Pražské hřbitovy a katalog pražských hřbitovů jsou jako inspirativní dokumenty** ke stažení viz
   - https://iprpraha.cz/stranka/3916/praha-ma-novy-manual-jak-pracovat-s-verejnym-prostorem-mestskych-hrbitovu
   - https://iprpraha.cz/stranka/3401/manual-tvorby-verejnych-prostranstvi